

I programvirk-
tidigt eller en-
esætter pligten
sendelserne på
e eller i længe-
vare bånd, jfr.

ti fælde også
stk. 1, nr. 4.

ses regler om
dsendelser gæl-
se til lokal ra-
dioanlæg eller
til lovens § 15

varende for in-
til fordeling af
rammer ved
i henhold til
§§ 5-7 gælder
programmer, at
kassettebånd i
max eller Video
lige foranstalt-
båndmaskiner
er optaget på.

Niels Yde

ationer, sus og
giveness være
nainiveauet for
øring fra nabo-
være mindst 26

indste toneom-
ul totalt forløbe
en for et områ-

Bekendtgørelse om uddannelse af børnehavepædagoger og fritidspædagoger

I henhold til §§ 6-9 i lov nr. 209 af 21. maj 1969 om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger som ændret senest ved § 4 i lov nr. 217 af 23. april 1986 fastsættes:

Kapitel I

Uddannelsernes formål, opbygning og varighed

§ 1. Uddannelsernes formål er,

- 1) at den studerende erhverver sig teoretiske og praktiske forudsætninger for pædagogisk virksomhed i børnehaver, børnehaveklasser, fritidshjem, fritids- og ungdomsklubber og andre socialpædagogiske fritidsforanstaltninger for børn og unge og for at deltage i udviklingen inden for det pædagogiske område,
- 2) at den studerende erhverver sig forudsætninger for samarbejde med forældre og med andre faggrupper i skolen, den sociale sektor, kulturlivet, sundhedsvæsenet m.v.,
- 3) at den studerende opnår øvelse i at anvende erhvervet viden på begrundet måde i sin virksomhed, og
- 4) at den studerendes personlige udvikling fremmes gennem arbejdet med undervisningens indhold, gennem samarbejde og gennem medansvar for uddannelsen.

§ 2. Uddannelserne omfatter for alle studerende:

- 1) Fagene psykologi, almen pædagogik, praktisk pædagogik og institutionslære, sociale fag, socialmedicin, talelære og stemmepleje (logopædi), musik, bevægelse-

sesfag, drama, værkstedsarbejde (herunder formning og kunstforståelse), naturfag samt dansk.

- 2) Praktikundervisning.
- 3) Kurser i studiemetodik (i tilknytning til nr. 8), i førstehjælp (i tilknytning til faget socialmedicin) og i specialpædagogik.
- 4) Tilvalg efter seminariets tilbud med et indhold, der knytter sig til indholdet af fagene, jfr. § 17.
- 5) Undervisning for flere klasser samtidig i emner, der har tilknytning til uddannelsen (fællestimer).
- 6) Speciale inden for uddannelsens område, jfr. § 18.
- 7) Ledede ekskursioner og studiebesøg i tilknytning til den øvrige undervisning samt en ledet studierejse af en uges varighed.
- 8) Studievejledning, jfr. § 22.

Stk. 2. For fritidspædagogstuderende omfatter faget bevægelsesfag undervisning i svømning m.v.

§ 3. En studerende, der er begyndt på den ene af de to uddannelser, kan gå over til den anden uden fornyet optagelse. Direktoratet for folkeskolen og seminarier m.v. fastsætter almindelige retningslinier for, i hvilket omfang den allerede erhvervede uddannelse kan træde i stedet for den nye. Direktoratet kan på dette grundlag bemyndige rektorerne til at træffe afgørelse i de enkelte tilfælde.

Stk. 2. En studerende kan i løbet af uddannelsen eller i forbindelse med overgang til den anden uddannelse, jfr. stk. 1, søge overflytning til et andet seminarium, dog se-

nest fra begyndelsen af 3. uddannelsesår. Seminarieret skal modtage den studerende, hvis det har plads, jfr. § 15, stk. 1, og hvis overflytningen kan ske fra begyndelsen af et undervisningsår, jfr. § 14, stk. 1. Rektor kan i særlige tilfælde tillade, at overflytningen finder sted midt i et undervisningsår.

Stk. 3. Inden overflytningen afgiver lærerne ved det hidtidige seminarium standpunktsudtalelser efter § 24 og oplysning om undervisningens indhold og omfang. Direktoratet fastsætter nærmere regler herom.

Stk. 4. Rektors afgørelse kan indbringes for direktoratet, jfr. § 51.

§ 4. Direktoratet kan fritage en studerende helt eller delvis for undervisningen i et fag eller i kurset i specialpædagogik, når det dokumenteres, at den studerende har en uddannelse i faget/kurset, der svarer til undervisningen i henholdsvis børnehave- eller fritidspædagoguddannelsen. Rektor kan fritage en studerende helt eller delvis for undervisningen i de øvrige kurser, når det kan dokumenteres, at den studerende har tilstrækkelige kundskaber.

Stk. 2. Direktoratet fastsætter efter forhandling med uddannelsesrådet almindelige retningslinier for, i hvilket omfang anden tidligere erhvervet uddannelse kan indgå i børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Direktoratet kan på dette grundlag bemyndige rektorerne til at træffe afgørelse om fritagelse efter stk. 1, 1. pkt.

Stk. 3. Direktoratet kan fritage en studerende for dele af et fag eller for dele af kurset i specialpædagogik, når det godtgøres, at den studerende af helbredsmæssige grunde ikke kan gennemføre undervisningen i fuldt omfang. Direktoratet kan bemyndige rektorerne til at træffe afgørelse i de enkelte tilfælde.

Stk. 4. Ansøgning om fritagelse efter stk. 1, 1. pkt., eller efter stk. 3 indsendes til direktoratet gennem rektor med en udtalelse fra læreren i faget (hovedlæreren).

Stk. 5. Rektors afgørelser efter stk. 1, 2. pkt., stk. 2, 2. pkt. og stk. 3, 2. pkt., kan indbringes for direktoratet, jfr. § 51.

§ 5. Uddannelsernes normale varighed er 3 år.

Stk. 2. En studerende har ret til at afbryde uddannelsen én gang i indtil et år, dog tid-

ligst efter tre måneders forløb. Rektor kan efter indstilling fra lærerrådet tillade en studerende at afbryde uddannelsen i yderligere indtil et år, når særlige grunde taler derfor. Herudover kan afbrydelse af uddannelsen kun ske med direktoratets tilladelse. Ved afbrydelse afgiver lærerne standpunktsudtalelser efter § 24 og oplysning om undervisningens indhold og omfang. Et afslag på tilladelse efter 2. pkt. kan af den studerende indbringes for direktoratet, jfr. § 51.

Stk. 3. En studerende kan gå hvert af de tre uddannelsesår om én gang, jfr. dog § 6, stk. 4, og § 7, stk. 3. En studerende, der har gået 1. og 2. år om, kan dog ikke tillige gå 3. år om, medmindre det bliver pålagt den studerende efter § 7, stk. 1, eller det er nødvendigt for at opnå bevis for gennemført uddannelse, jfr. § 32.

§ 6. Senest ved udgangen af 1. uddannelsesår tilkendegiver lærerne i uddannelsens fag og – for faget praktikundervisning – praktiklederen, om de efter den studerendes standpunkt i faget finder det *betænkeligt* eller *ikke betænkeligt*, at den studerende fortsætter uddannelsen i 2. år. For studerende, der ikke umiddelbart kan fortsætte uddannelsen efter stk. 3, begrundes udtalelserne nærmere med henblik på afgørelse efter stk. 4.

Stk. 2. Praktiklederens tilkendegivelse efter stk. 1 baseres på tilsvarende begrundede udtalelser fra den studerendes lærere i øvelsespraktik, jfr. § 9, stk. 2. Er praktiklærerne enige i bedømmelsen, er deres udtalelser bindende for praktiklederen. Er de ikke enige, skal praktiklederen drøfte bedømmelsen med praktiklærerne i fællesskab, inden praktiklederen afgiver sin udtalelse. Den studerende skal have adgang til at deltage i drøftelsen. Foreligger der kun en udtalelse fra én praktiklærer, er denne ligeledes kun vejledende for praktiklederen. Direktoratet kan fastsætte nærmere regler om formen og tidspunktet for praktiklærernes udtalelser.

Stk. 3. Den studerende har ret til at fortsætte uddannelsen i 2. år, medmindre der afgives udtalelsen *betænkeligt*

- 1) i praktikundervisning eller
- 2) i dansk eller
- 3) i to eller flere af de øvrige fag.

Stk. 4. For studerende, der ikke har ret til at fortsætte uddannelsen efter stk. 3, afgøres

løb. Rektor kan
et tillade en stu-
lsen i yderligere
nde taler derfor.
af uddannelsen
lladelse. Ved af-
ndpunktsudtalel-
om undervisnin-
t afslag på tillæ-
i studerende ind-
§ 51.
n gå hvert af de
ng, jfr. dog § 6,
derende, der har
ikke tillige gå 3.
r pålagt den stu-
r det er nødven-
nemført uddan-

af 1. uddannel-
i uddannelsens
kundervisning –
den studerendes
betænkeligt eller
erende fortsætter
lerende, der ikke
ddannelsen efter
ne nærmere med
4
endegivelse efter
begrundede ud-
lærere i øvelses-
aktiklærerne eni-
e udtalelser bin-
r de ikke enige,
dømmelsen med
inden praktikle-
Den studerende
age i drøftelsen.
else fra én prak-
kun vejledende
tet kan fastsætte
g tidspunktet for

ar ret til at fort-
medmindre der
f
r

ag.
r ikke har ret til
er stk. 3, afgøres

spørgsmålet af det særlige førsteårsafgørel-
sesudvalg. Udvalget og den studerende skal
gøres bekendt med de udtalelser, der forelig-
ger efter stk. 1 og 2, og med deres begrundel-
se, ligesom der skal gives den studerende lej-
lighed til at udtale sig over for udvalget. Ud-
valget kan beslutte, at den studerende kan
fortsætte uddannelsen i 2. år eller kan gå 1.
år om eller skal ophøre med uddannelsen.
Forelægges spørgsmålet for udvalget i løbet
af året, kan udvalget beslutte at udsætte sin
afgørelse indtil undervisningsårets slutning.

Stk. 5. For studerende, der går 1. år om
efter stk. 4 eller efter eget ønske, jfr. § 5, stk.
3, eller efter pålæg, jfr. § 7, stk. 1, gælder
reglerne i stk. 1–4 tilsvarende. Førsteårsafgø-
relsesudvalget kan dog ikke beslutte, at den
studerende kan gå 1. år om påny.

Stk. 6. Udvalgets afgørelse efter stk. 4 eller
5 kan af den studerende indbringes for di-
rektoratet, jfr. § 51. Direktoratet kan i ganske
særlige tilfælde se bort fra 4 ugers klagefri-
sten. Direktoratet kan ikke tilsidesætte det
skøn om den studerendes standpunkt, som
ligger til grund for lærernes og praktiklede-
rens udtalelser.

§ 7. Rektor kan efter indstilling fra lærer-
rådet pålægge en studerende at gå et uddan-
nellesår om helt eller delvis, hvis den stude-
rende ikke har opfyldt mødepligten efter § 16
trods påmindelse herom eller i øvrigt har
været ude af stand til at deltage i undervis-
ningen.

Stk. 2. Rektors afgørelse efter stk. 1 kan
indbringes for direktoratet, jfr. § 51. Direkto-
ratet kan i ganske særlige tilfælde se bort fra
4 ugers klagefristen.

Stk. 3. Direktoratet kan efter indstilling fra
rektor og efter sagens behandling i lærerrå-
det beslutte, at en studerende skal bortvises
fra seminariet, hvis den studerende

- 1) gentagne gange eller gennem længere tid
har undladt at opfylde mødepligten efter
§ 16 trods påmindelser herom, eller
- 2) groft har tilsidesat almindelige regler for
samvær med andre studerende, lærere og
øvrige medarbejdere, eller
- 3) i øvrigt har gjort sig skyldig i et forhold,
der er åbenbart uforeneligt med, at den
studerende fortsætter uddannelsen på se-
minariet, eller

4) af andre grunde end forbigående sygdom
frembyder risiko for skadelig påvirkning
af børn eller unge.

Stk. 4. I forbindelse med en beslutning om
bortvisning efter stk. 3 kan direktoratet be-
stemme, på hvilke vilkår og fra hvilket tids-
punkt den studerende eventuelt kan genopta-
ge uddannelsen på seminariet eller søge op-
tagelse på andre seminarier.

Kapitel 2
Undervisningens rammer

§ 8. Timetallene for de enkelte fag og kur-
ser m.v., jfr. § 2, stk. 1, nr. 1–6, udgør følgen-
de:

	Uddannel- sen i alt	Heraf i 1. uddannel- sesår
Faggruppe A		
Psykologi	193	80
Almen pædagogik ..	122	40
Praktisk pædagogik og institutionslære	172	80
Sociale fag	112	40
Socialmedicin	73	34
Talelære og stemme- pleje (logopædi) .	40	20
Faggruppe B		
Musik	132	40
Bevægelsesfag	112	40
Drama	91	40
Værkstedsarbejde ..	263	100
Naturfag	102	40
Dansk	144	40
Praktikundervisning (Incl. speciale)		
	701–900	329–420
Studieuger		
Til disposition for faggruppe B efter seminariets valg .	60	30
Kurser		
Studiemetodik	12	12
Førstehjælp	6	6
Specialpædagogik ...	90	–
Tilvalg		
Faggruppe A	65	–

Faggruppe B.....	65	-
Fællestimer	80	30
Speciale.....	80-120	-

Stk. 2. For fritidspædagogstuderende udgør det samlede timetal i bevægelsesfag dog 144 timer, jfr. § 2, stk. 2.

Stk. 3. Undervisningen på seminariet (herunder studieuger, kurser, tilvalg og fællestimer) placeres inden for følgende antal uger i de tre uddannelsesår:

1. uddannelsesår	25 uger
2. uddannelsesår	26 uger
3. uddannelsesår	26 uger

Stk. 4. I 1. uddannelsesår gennemføres halvdelen af timerne i faget praktisk pædagogik og institutionslære på indtil 10 skemadage i tilknytning til de to øvelsespraktikperioder, jfr. § 9, stk. 2 (teoriindkald).

Stk. 5. I 2. eller 3. uddannelsesår kan en klasse med fællesudvalgets og rektors tilslutning i indtil 3 uger inddrage et antal fagtimer til behandling af et specielt emne. Timerne fordeles på fagene i forhold til fagenes samlede timetal i det pågældende uddannelsesår.

§ 9. Praktikundervisningen, jfr. § 2, stk. 1, nr. 2, omfatter øvelsespraktik og specialepraktik. De studerende udsendes enkeltvis i øvelsespraktik og normalt i mindre grupper i specialepraktik.

Stk. 2. Til øvelsespraktik anvendes 14 uger i 1. uddannelsesår (fordelt ligeligt på to perioder) og 13 uger i 2. uddannelsesår (i én samlet periode). Den første periode kan ikke påbegyndes før efter to måneders undervisning på seminariet. Indtil 3 uger af øvelsespraktikken kan for den enkelte studerende foregå i en sommerkoloni eller lignende i ferieperioden, normalt mellem 1. og 2. uddannelsesår.

Stk. 3. Til specialepraktik anvendes 6 uger i 3. uddannelsesår.

Stk. 4. Praktikundervisningen foregår hovedsagelig i institutioner og andre pædagogiske virksomheder, der ligger inden for det område, uddannelsen fortrinsvis tager sigte på, og som seminariet har godkendt til formålet. Direktoratet kan fastsætte nærmere regler om godkendelse af praktikinstitutioner og om de studerendes placering i praktik.

Stk. 5. Praktiklederen fører tilsyn med den studerendes praktikundervisning ved besøg på praktikstedet mindst én gang i hver praktikperiode.

Stk. 6. Direktoratet kan indkalde indberetninger fra seminarierne om, hvilke institutionstyper m.v. seminariet benytter til praktikundervisning.

§ 10. Det ugentlige timetal for øvelsespraktik er normalt 30 timer. Direktoratet kan fastsætte regler, hvorefter en af øvelsespraktikperioderne kan henlægges til en institution med et lavere ugentligt timetal.

Stk. 2. I øvelsespraktik omfatter timetallet mindst 2 ugentlige konferencetimer med praktiklæreren.

§ 11. Tilvalgene jfr. § 2, stk. 1, nr. 4, og § 8, stk. 1, placeres inden for hver faggruppe i 2. uddannelsesår og/eller 3. uddannelsesår.

§ 12. Specialet, jfr. § 2, stk. 1, nr. 6, udføres i 8 specialeuger i 3. uddannelsesår. I specialeugerne deltager den studerende i undervisning på seminariet i normalt 10-15 timer ugentlig. Specialepraktikken, jfr. § 9, stk. 3, omfatter ligeledes 10-15 timer ugentlig.

Stk. 2. Til fremlæggelse af specialerne, jfr. § 18, stk. 6, anvendes yderligere indtil 2 uger.

Stk. 3. Der kan i gennemsnit pr. studerende højest anvendes 11 timer til speciale teori, herunder til fremlæggelsen. Til specialepraktik kan højest anvendes 70 timer for hver 3 studerende.

§ 13. Ekskursioner og studiebesøg, jfr. § 2, stk. 1, nr. 7, kan foretages i fagenes/kursernes egne timer samt uden for undervisningstiden, for specialets vedkommende i specialeugerne.

Stk. 2. Studierejsen placeres normalt i 2. uddannelsesår. Direktoratet fastsætter regler om planlægning og gennemførelse af studierejser.

§ 14. Undervisningsåret går fra 1. august til 31. juli. Direktoratet kan tillade afvigelser herfra og kan i denne forbindelse fravige bestemmelserne i § 23, stk. 2, og § 26, stk. 2-4.

Stk. 2. Undervisningsåret inddeles i skemauger, praktikuger, studierejse, specialeuger, specialefremlæggelsesperiode samt prø-

er tilsyn med den
isning ved besøg
gang i hver prak-

ndkalde indberet-
n, hvilke instituti-
benytter til prak-

netal for øvelses-
. Direktoratet kan
en af øvelsesprak-
s til en institution
tal.

omfatter timetallet
erencetimer med

stk. 1, nr. 4, og §
hver faggruppe i
uddannelsesår.

stk. 1, nr. 6, udfø-
dannelsesår. I spe-
uderende i under-
rmalt 10-15 timer
n, jfr. § 9, stk. 3,
mer ugentlig.

af specialerne, jfr.
igere indtil 2 uger.
nsnit pr. studeren-
er til speciale teori,
. Til specialeprak-
) timer for hver 3

udiebesøg, jfr. § 2,
i fagenes/kurser-
for undervisnings-
mmende i specia-

ceres normalt i 2.
t fastsætter regler
nførelse af studie-

går fra 1. august
n tillade afvigelser
orbindelse fravige
< 2, og § 26, stk.

et inddeles i ske-
lierejse, specialeu-
periode samt prø-

veforberedelse og prøveperiode, jfr. § 26, stk. 2. Tilvalg og kurser placeres i skemauger. Placeringen af de nævnte uger og perioder inden for uddannelsesforløbet og fordelingen af fag, kurser og timer på de enkelte undervisningsår inden for de i §§ 8-12 angivne rammer behandles for hver ny årgang studerende i fællesudvalget og fastsættes derefter af rektor i en rammeplan. Ugeinddelingen af de enkelte undervisningsår inden for den fastsatte ramme behandles hvert år i fællesudvalget og fastsættes derefter af rektor for alle årgange.

Stk. 3. Seminariets plan over fordelingen af fag, kurser og timer for de enkelte lærere fastsættes hvert år af rektor. Varetages undervisningen i et fag, kursus eller tilvalg af flere lærere i fællesskab, bestemmer rektor, hvem der har ansvaret for planlægningen og koordineringen af undervisningen (hovedlæreren).

Stk. 4. Seminariets dispositioner efter stk. 2 og 3 indberettes til direktoratet, der tillige efter indstilling fra seminariet kan tillade, at en studerende deltager i undervisning i fag eller kurser, herunder i praktikundervisning, eller udfører speciale på et andet tidspunkt end foreskrevet i §§ 8-12.

§ 15. Undervisningen i fag og kurser bortset fra praktikundervisning, foregår i klasser, hvis antal studerende normalt ikke må overstige 24.

Stk. 2. Klasserne kan deles i hold i højst følgende antal timer om året for hver studerende ud over 12 i de enkelte klasser:

1. uddannelsesår	16 timer
2. uddannelsesår	15 timer
3. uddannelsesår	10 timer

Stk. 3. Undervisningen i tilvalg og specialer, jfr. §§ 17-18, foregår på hold, der hver omfatter mindst 6 og højst 16 studerende. Holdene kan være fælles for årgangens studerende og for begge uddannelser. Der kan ikke oprettes hold, som medfører, at gennemsnitsholdstørrelsen på en årgang bliver under 10 for tilvalgsundervisning og under 9 for specialeundervisning.

Stk. 4. I tilknytning til faget talelære og stemmepleje (logopædi) foretages der individuel stemmeundersøgelse, og der kan etableres taleundervisning i mindre hold og som enkeltmandsundervisning, i alt højst svarende til 1 time årlig for hver 1. års studerende.

L.T.A. 233

Stk. 5. Holdfordelingen og grundlaget for fordelingen indberettes til direktoratet, der kan tillade afvigelse fra bestemmelserne i stk. 1-3.

§ 16. Den studerende har pligt til at deltage i undervisningen på seminariet, i årgangens fremlæggelse af specialer, jfr. § 18, stk. 3, og i praktikundervisningen. Direktoratet fastsætter nærmere regler om kontrollen med fremmødet og om fremgangsmåden i tilfælde af udeblivelser.

Stk. 2. Den studerende har ligeledes pligt til at deltage i ledede ekskursioner og studiebesøg, der indgår i uddannelsen, og i en studierejse inden for landets grænser.

Stk. 3. Kan en studerende af økonomiske eller andre grunde, bortset fra sygdom, der er dokumenteret ved lægeattest, ikke deltage i en studierejse eller længerevarende ekskursion, udfører den pågældende i stedet en af seminariet stillet eller godkendt opgave.

Kapitel 3

Tilvalg og speciale

§ 17. Tilvalgsundervisningen har til formål at give den studerende mulighed for at fordybe sig i særlige emner, der knytter sig til indholdet af uddannelsens fag. Der foretages ingen selvstændig bedømmelse af den studerendes standpunkt i tilvalgsundervisning.

Stk. 2. Seminariet udarbejder hvert år på grundlag af en drøftelse med de studerende, som skal have tilvalg, en fortegnelse over de tilvalg, der ønskes oprettet ved seminariet for henholdsvis 2. og 3. uddannelsesår. De studerende gøres bekendt med reglerne om holdstørrelser, jfr. § 15, stk. 3. Der tilbydes de studerende vejledning ved valg af tilvalgsementer.

Stk. 3. På grundlag af de studerendes valg udarbejdes en endelig plan for tilvalgene. Direktoratet kan indkalde planer til gennemsyn.

§ 18. Specialet har til formål, at den studerende erhverver sig særlig indsigt i et afgrænset emne inden for uddannelsens område og færdighed i at indsamle, bearbejde og anvende relevant viden og erfaring fra praktisk pædagogisk arbejde inden for emnet

samt i at udarbejde en skriftlig redegørelse og forelægge og diskutere det valgte emne.

Stk. 2. Specialet udføres normalt som gruppearbejde af flere studerende, men kan udføres individuelt. Studerende kan deltage i et speciale ved et andet seminarium.

Stk. 3. Seminariet udarbejder i slutningen af hvert undervisningsår på grundlag af en drøftelse med de studerende, som i det følgende år skal have speciale, en fortegnelse over de specialer, der ønskes oprettet ved seminariet i det kommende undervisningsår. Fortegnelsen sendes som orientering til de øvrige seminarier inden udgangen af maj måned. De studerende gøres bekendt med reglerne om holdstørrelser, jfr. § 15, stk. 3. Der tilbydes de studerende vejledning ved valg af speciale.

Stk. 4. På grundlag af de studerendes valg udarbejdes en endelig oversigt over specialerne. Direktoratet kan indkalde oversigter til gennemsyn.

Stk. 5. Specialet udføres under vejledning af en af seminariets lærere. Under specialet modtager den studerende endvidere praktikundervisning i forbindelse med specialets emne. Den skriftlige redegørelse afleveres i 5 eksemplarer. Endvidere udarbejdes et resumé til fordeling mellem årgangens studerende og lærerne. Et eksemplar af hver redegørelse opbevares af seminariet.

Stk. 6. Den studerende fremlægger specialet for årgangens studerende i et særligt indkaldt møde, hvortil der er adgang for andre interesserede.

Stk. 7. Efter fremlæggelsen bedømmes specialet af den lærer, der har været vejleder ved specialets udførelse. Læreren afgiver en erklæring om, hvorvidt specialet kan godkendes eller ikke (hovedbedømmelsen). Endvidere afgiver læreren en skriftlig udtalelse til den studerende og til seminariet om specialets indhold, arbejdsmetodernes hensigtsmæssighed, specialets konklusioner samt fremlæggelsen.

Stk. 8. Seminariet stiller så vidt muligt de nødvendige tekniske hjælpemidler til rådighed for de studerende til mangfoldiggørelse af den skriftlige redegørelse, jfr. stk. 5, 2. pkt.

Kapitel 4

Almindelige bestemmelser om undervisningen

§ 19. I undervisningen lægges der vægt på, at den studerende erhverver sig kendskab til fagenes arbejdsmetoder, terminologi og hjælpemidler. Den studerende øves i at formulere sig mundtligt og skriftligt inden for alle uddannelsens fag og det område, uddannelsen sigter imod, og i at inddrage sin viden fra forskellige fag og at anvende denne viden i forhold til tværfaglige emner. Der lægges endvidere vægt på, at den studerende opøver færdigheder, som fremmer det selvstændige arbejde og samarbejdet med andre.

Stk. 2. Ved udvælgelsen af undervisningens indhold og arbejdsformer tages hensyn til det område og de aldersgrupper, den enkelte uddannelse fortrinsvis sigter imod.

§ 20. Undervisningen gennemføres i varierede former, således at forelæsninger, eventuelt for flere klasser/årgange, holdundervisning og individuelt arbejde indgår, jfr. dog § 15, stk. 1-3. Dele af uddannelsens indhold tilegnes i tværfaglige undervisningsforløb, ved udførelse af skriftlige arbejder/opgaver og ved den studerendes øvrige individuelle arbejde.

§ 21. Inden undervisningen i et fag eller kursus begynder, orienterer læreren de studerende om fagets eller kursets mål og indhold og om mulighederne med hensyn til valg af indhold og arbejdsformer. På grundlag af en drøftelse med de studerende og med rimelig hensyntagen til planlægningen i andre fag og kurser udarbejder læreren for hvert undervisningsår en plan for faget eller kurset, herunder for undervisningsindholdets fordeling på skemaugerne i det pågældende år.

Stk. 2. Undervisningens tilrettelæggelse og eventuelle justeringer af planen drøftes med de studerende. Der foretages en løbende, intern og vejledende evaluering af arbejdet med undervisningens indhold også for den enkelte studerendes vedkommende. Ved gennemførelsen af undervisningen efter § 20, stk. 1, drages der omsorg for, at den enkelte studerende får lejlighed til mundtligt og skriftligt at demonstrere sine kundskaber og færdigheder.

Stk. 3. Den enkelte lærer/praktikleder redegør ved hvert undervisningsårs afslutning over for rektor for klassens arbejde i faget eller kurset.

gges der vægt
r sig kendskab
erminologi og
øves i at for-
tligt inden for
område, uddan-
drage sin viden
de denne viden
er. Der lægges
derende opøver
et selvstændige
ndre.

af undervisnin-
er tages hensyn
upper den en-
gter imod.

emføres i varie-
sninger, eventu-
holdundervis-
idgår, jfr. dog §
nslens indhold
rvisningsforløb,
bejder/opgaver
ige individuelle

en i et fag eller
ereren de stude-
mål og indhold
rsyn til valg af
grundlag af en
og med rimelig
n i andre fag og
hvert undervis-
er kurset, herun-
ets fordeling på
le år.

lrettelæggelse og
nen drøftes med
en løbende, in-
ing af arbejdet
d også for den
nerde. Ved gen-
en efter § 20, stk.
den enkelte stu-
ndtligt og skrift-
dsksaber og fær-

praktikleder re-
gsårs afslutning
arbejde i faget

§ 22. Der ydes, fortrinsvis af lærere i de pædagogiske og sociale fag og i faget dansk, gennem alle tre uddannelsesår de studerende vejledning med hensyn til deres uddannelsesforløb og til den enkelte studerendes selvstændige arbejde. Vejledningen omfatter gennemsnitligt 3 ugentlige timer pr. klasse pr. år. Direktoratet kan fastsætte nærmere retningslinier for tilrettelæggelsen af vejledningen.

Kapitel 5

Uddannelsens afslutning

§ 23. Den studerende indstiller sig til de afsluttende prøver ved udgangen af 3. uddannelsesår. Rektor kan dog tillade den studerende at aflægge prøverne på et tidligere tidspunkt af uddannelsen, hvis

- 1) den studerende i medfør af § 4, stk. 1, har opnået fritagelse for undervisning i visse fag og kurser, eller
- 2) den studerende i medfør af § 14, stk. 4, har opnået tilladelse til at deltage i undervisning eller udføre specialet på et andet tidspunkt end foreskrevet i §§ 8-12.

Stk. 2. Indstilling til prøverne sker senest den 1. april, bortset fra de tilfælde, som er nævnt i § 26, stk. 4.

Stk. 3. Indstillingen bortfalder, hvis kravene i § 32, stk. 1, nr. 1-3, ikke opfyldes.

Stk. 4. Rektor indberetter antal indstillede.

Stk. 5. Rektors afgørelse efter stk. 1 kan indbringes for direktoratet, jfr. § 51.

§ 24. Ved afgivelsen af standpunktsudtalelser og ved bedømmelse af prøvepræstationer anvendes følgende udtryk:

udmærket
tilfredsstillende
antageligt
uantageligt.

§ 25. Ved afslutningen af undervisningen i hvert fag – bortset fra praktikundervisning – og i kurset i specialpædagogik, jfr. § 2, stk. 1, nr. 1 og 3, afgiver læreren en udtalelse om den studerendes standpunkt, jfr. § 24. Hvis flere lærere har undervist klassen i samme fag/kursus, afgives standpunktsudtalelsen af hovedlæreren på grundlag af en drøftelse med de andre lærere i faget/kurset. Standpunktsudtalelsen fastsættes på grundlag af en bedømmelse af den studerendes viden og

færdigheder og forståelse for og evne til pædagogisk anvendelse heraf set i forhold til fagets/kursets mål.

Stk. 2. Efter afslutningen af øvelsespraktikken i 2. uddannelsesår, jfr. § 9, stk. 2, afgiver praktiklederen en standpunktsudtalelse i faget praktikundervisning efter reglerne i stk. 1, 3. pkt. Inden udtalelsen afgives, afholder praktiklederen en drøftelse med praktiklæreren og den studerende.

Stk. 3. I de fag/kurser, hvor den studerende har opnået hel fritagelse i medfør af § 4, stk. 1, gives ingen standpunktsudtalelse.

Stk. 4. Har en studerende gået 2. eller 3. uddannelsesår om, gælder den senest afgivne standpunktsudtalelse.

Stk. 5. Direktoratet fastsætter regler om afgivelse af standpunktsudtalelser, herunder om drøftelsen efter stk. 2.

§ 26. Der afholdes én afsluttende prøve i fagene psykologi, almen pædagogik samt praktisk pædagogik og institutionslære (den pædagogiske faggruppe) og én afsluttende prøve i sociale fag. Den ene prøve aflægges mundtligt, den anden skriftligt. Direktoratet meddeler senest 15. marts det enkelte seminarium, hvilken af prøverne der det pågældende år skal være skriftlig. Den mundtlige prøve kan efter den studerendes valg aflægges som synopsisprøve.

Stk. 2. De afsluttende prøver afholdes i maj-juni, jfr. dog stk. 3. Den første prøvedag kan tidligst placeres 2 uger efter undervisningens afslutning.

Stk. 3. For studerende, der har indstillet sig til de afsluttende prøver, og som på grund af sygdom, der er dokumenteret ved lægeattest, ikke har gennemført de afsluttende prøver, holdes der sygeprøve i august i det eller de fag, hvori prøve ikke er aflagt.

Stk. 4. Ved genindstilling efter § 32, stk. 3, og i andre særlige tilfælde kan de afsluttende prøver afholdes i november-december.

§ 27. Der medvirker censorer ved de afsluttende prøver. Censorerne beskikkes af direktoratet. En del af censorerne udpeges dog af rektor efter indstilling fra faglærerne og godkendes af direktoratet.

Stk. 2. De af rektor udpegede censorer må ikke være lærere ved eller på anden måde have tilknytning til seminarier.

Stk. 3. Direktoratet fastsætter de nærmere bestemmelser om afholdelse af afsluttende prøver.

Stk. 4. Seminariets rektor forestår prøvernes afholdelse.

§ 28. Spørgsmålene til prøverne tilvejebringes således: På grundlag af en drøftelse med de studerende om prøvestoffet udarbejdes spørgsmål. Udarbejdelsen varetages for så vidt angår den pædagogiske faggruppe af vedkommende lærere/hovedlærere i forening, for så vidt angår sociale fag af læreren/hovedlæreren. Spørgsmålene skal godkendes af censor(erne). Ved prøven trækker hver eksaminand 3 spørgsmål og vælger, hvilket der besvares.

Stk. 2. Direktoratet kan efter prøvernes afslutning indkalde prøvespørgsmålene til gennemsyn.

§ 29. De *skriftlige* prøver har følgende varighed:

Den pædagogiske faggruppe 6 timer
Sociale fag 5 timer
Eksaminanderne må medbringe hjælpemidler til opgavebesvarelsen.

Stk. 2. Besvarelsesne udleveres til de eksaminander, der måtte ønske det, efter at de har afsluttet uddannelsen. Besvarelses, der ikke udleveres, kan tilintetgøres et år efter uddannelsens afslutning.

§ 30. Ved de *mundtlige* prøver er der forberedelsestid. Under forberedelsen må eksaminanden benytte hjælpemidler.

Stk. 2. Ved prøven medvirker lærerne/hovedlærerne henholdsvis læreren/hovedlæreren, jfr. § 28. Prøven former sig som en samtale, der ledes af en lærer. Samtalen indledes af eksaminanden på grundlag af en under forberedelsen udarbejdet disposition/synopsis. Herefter drøftes og uddybes spørgsmålet ud fra dispositionen/synopsen, som er retningsgivende for samtalen.

Stk. 3. De *mundtlige* prøver er offentlige.

§ 31. Bedømmelsen af prøvepræstationer foretages af censor(er) og medvirkende lærer(e). Censor(er) og lærer(e) er alene under bedømmelsen.

Stk. 2. Der afgives én bedømmelse fra censors (censorgruppens) side og én bedømmel-

se fra lærers (lærergruppens) side. Censors (censorernes) bedømmelse oplyses først, og man forhandler sig derefter til enighed om den endelige bedømmelse. Kan denne enighed ikke opnås, er censors (censorernes) bedømmelse gældende. Bedømmelsen *uantageligt* kan dog kun gives, hvis censor(er) og lærer(e) er enige om det.

Stk. 3. Direktoratet kan fastsætte regler for bedømmelse af prøvepræstationer.

§ 32. Til at opnå bevis for gennemført uddannelse kræves, at den studerende

- 1) har gennemført kurserne efter § 2, stk. 1, nr. 3,
- 2) har fået specialet godkendt, jfr. § 18, stk. 7,
- 3) ikke har fået standpunktsudtalelsen *uantageligt* i praktikundervisning eller i flere end ét af de øvrige fag, herunder i kurset i specialpædagogik, jfr. § 25, stk. 1 og 2, og
- 4) ikke har fået bedømmelsen *uantageligt* ved de afsluttende prøver efter § 26, jfr. dog stk. 2.

Stk. 2. Direktoratet kan efter indstilling fra lærerrådet og under hensyn til den studerendes standpunkt i øvrigt tillade, at der udstedes afgangsbetis, selvom den studerende har fået bedømmelsen *uantageligt* ved en af de afsluttende prøver.

Stk. 3. En studerende, der har fået bedømmelsen *uantageligt* ved en af de afsluttende prøver, kan genindstille sig til prøven/prøverne én gang.

Stk. 4. Har en studerende aflagt prøve i samme fag mere end én gang, gælder bedømmelsen ved den seneste prøve.

Stk. 5. Studerende, der ikke opnår bevis for gennemført uddannelse, kan efter anmodning få udleveret erklæring om det tidsrum, hvori de har studeret ved seminariet, og om undervisningens omfang.

Kapitel 6

Bevis for gennemført uddannelse

§ 33. Rektor fører en protokol, hvor hver studerende har sit blad. Direktoratet fastsætter nærmere bestemmelser om protokolbladets udformning.

Stk. 2. Går en studerende over til et andet seminarium, jfr. § 3, stk. 2, sendes protokolbladet til dette seminariums rektor. Når en

side. Censors
lyses først, og
il enighed om
in denne enig-
ensorernes) be-
elsen *uantage-*
censor(er) og

sætte regler for
ner.

for gennemført
derende
fter § 2, stk. 1,

t, jfr. § 18, stk.

italelsen *uanta-*
g eller i flere
under i kurset i
stk. 1 og 2, og
sen *uantageligt*
efter § 26, jfr.

er indstilling fra
l den studeren-
e, at der udstes
studerende har
ved en af de

har fået bedøm-
de afsluttende
til prøven/prø-

aflagt prøve i
gælder bedøm-

ke opnår bevis
kan efter an-
ng om det tids-
i seminariet, og

ldannelse

okol, hvor hver
toratet fastsæt-
m protokolbla-

over til et andet
endes protokol-
rektor. Når en

studerende har afsluttet eller er ophørt med
uddannelsen, indsendes protokolbladet til
direktoratet.

§ 34. Studerende, der har gennemført ud-
dannelsen, modtager et bevis. Beviset har en
individuel tekst og en standardtekst.

Stk. 2. I den individuelle tekst oplyses:

- 1) Seminariets navn.
- 2) Uddannelsens art.
- 3) Uddannelsesperioden.
- 4) Den studerendes data.
- 5) Tilvalgsemner og timetal samt eventuel
deltagelse i frivillig undervisning.
- 6) Standpunktsudtalelserne, jfr. § 25.
- 7) Bedømmelsen ved de afsluttende prøver.
- 8) Specialets emne og hovedbedømmelse.
- 9) De institutionstyper, hvori den studeren-
de har modtaget undervisning i øvelses-
praktik.
- 10) Eventuel fritagelse for undervisning i
medfør af § 4 samt begrundelse herfor.
- 11) Eventuel overflytning fra anden uddan-
nelsesinstitution i medfør af § 3.
- 12) Eventuel deltagelse i forsøgs- og udvik-
lingsarbejde.

Stk. 3. I standardteksten aftrykkes be-
kendtgørelsens §§ 2-5, 24 og 32.

Stk. 4. Beviset udfærdiges af rektor på
grundlag af den studerendes protokolblad.
Samtidig udfærdiges en genpart af bevisets
individuelle tekst. Rektor underskriver bevi-
set og genparten og bekræfter på denne, at
oplysningerne er i overensstemmelse med
protokolbladet. Genparten opbevares af se-
minariet.

Kapitel 7

De enkelte fag og kurser

Psykologi

§ 35. Målet er,

- 1) at den studerende erhverver sig psykolo-
gisk viden om og indsigt i forhold af be-
tydning for såvel egne som andre menne-
skers oplevelser, bevidsthed og adfærd,
- 2) at den studerende kan inddrage relevant
psykologisk viden i sit arbejde med at
planlægge, udføre og vurdere praktisk pæ-
dagogisk arbejde blandt børn og unge,
- 3) at den studerende kan formidle sin faglige
viden og indsigt og anvende denne i et
samarbejde med andre og kan deltage i

den faglige udvikling inden for det pæda-
gogisk-psykologiske område, og

- 4) at den studerende kan arbejde ud fra et
begrundet udviklings-, menneske- og sam-
fundssyn.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Generelle forhold ved psykologien, omfat-
tende
 - psykologiens historiske og aktuelle
samfundsmæssige og kulturelle place-
ring og
 - psykologiens idémæssige grundlag.
- 2) Personligheds- og udviklingspsykologi,
omfattende
 - almene forhold vedrørende personlig-
heds- og karakterdannelse, personlig-
hedsstruktur og -dynamik,
 - udviklingsbegrebet i almindelighed og
forskellige udviklingssyn,
 - væsentlige sider af og teorier om børns
og unges udvikling og socialisering, og
 - forholdet mellem det generelle og det
specielle ved individets personlighed,
udvikling og adfærd.
- 3) Socialpsykologi, omfattende
 - forholdet mellem individet og de mel-
lemmenneskelige og samfundsmæssige
sammenhænge, det indgår i, og
 - psykologiske aspekter ved kommunika-
tion.
- 4) Klinisk psykologi og psykiatri, herunder
sådanne forhold om normalitet og afvigelse,
som giver den studerende grundlag for
at udføre et generelt forebyggende arbejde
og indgå i et behandlingsmæssigt samar-
bejde med andre faggrupper.
- 5) Psykologiske forhold vedrørende skole-
gangens begyndelse og afslutning.
- 6) Psykologiske begreber og metoder, psyko-
logiske iagttagelser og beskrivelser.

Almen pædagogik

§ 36. Målet er,

- 1) at den studerende kan begrunde sin pro-
fessionelle pædagogiske virksomhed ud
fra en helhedsopfattelse af opdragelse,
- 2) at den studerende erhverver sig et teore-
tisk grundlag for at forstå historiske, øko-
nomiske, kulturelle, åndelige og andre
forhold, der bestemmer opdragelsesprak-
sis i hjem, institution og skole,
- 3) at den studerende opnår indsigt i den pro-
fessionelle pædagogs opgaver og i etiske

spørgsmål vedrørende opdragelse samt kan analysere og vurdere pædagogiske teorier, og

- 4) at den studerende erhverver sig grundlag for at deltage i udviklingen inden for det pædagogiske område.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Analyse og vurdering af opdragelsespraksis i hjem, skole og institution.
- 2) Ethiske forhold og opdragelsesmål, deres sammenhæng med pædagogiske teorier, herunder værdigrundlag, menneskesyn og samfundsopfattelse.
- 3) Børns og unges levevilkår og opdragelsesproblemer med henblik på det aktuelle og fremtidige arbejde med børn og unge i samarbejde med forældrene.
- 4) Pædagogiske temaer, herunder forsøgsvirksomhed og udviklingsarbejde, forskellige aldersgruppers særlige problemer, relationer mellem teori og praksis, børn og unge i familie, gruppe og samfund samt normalitet og afvigelse.
- 5) Børne- og ungdomsinstitutioners samt folkeskolens formål og funktion, skolegangens begyndelse og afslutning samt forholdet mellem skole og fritid.

Praktisk pædagogik og institutionslære

§ 37. Målet er,

- 1) at den studerende kan samle, analysere og vurdere uddannelsens teoretiske og praktiske elementer med henblik på at løse pædagogiske opgaver i samarbejde med forældrene,
- 2) at den studerende erhverver sig viden om praktisk-pædagogiske metoder og hjælpemidler og færdigheder i at anvende disse under hensyntagen til det enkelte barns/ den enkelte unges personlighed, og
- 3) at den studerende erhverver sig grundlag for at udvikle sin egen professionelle praksis og for at iværksætte og deltage i pædagogisk virksomhed og i udviklingsarbejde, herunder alternativer til institutioner.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Planlægning, tilrettelæggelse og vurdering af det pædagogiske arbejde i forskellige typer af institutioner og pædagogisk virksomhed samt i skolen.

- 2) Institutionen/skolen i lokalsamfundet, dens beliggenhed og indretning, herunder sikkerhedsbestemmelser. Betingelser for samvær, leg og andre aktiviteter, herunder materialekendskab.

- 3) Forholdet angående styrelse, økonomi og administration og den aktuelle samfundsmæssige status vedrørende institutioner og andre dagforanstaltninger for børn og unge samt skolen.

- 4) Almindelige og særlige forhold i forbindelse med den enkeltes udvikling i et fællesskab. Tilrettelæggelse og udførelse af internt og eksternt samarbejde med vægt på forældresamarbejde.

- 5) Generelle forhold vedrørende iagttagelse og observation, herunder forskellige metoders egnethed i praktisk pædagogisk arbejde.

- 6) Pædagogens ansvar og opgaver i forhold til det omgivende samfund.

Sociale fag

§ 38. Målet er,

- 1) at den studerende erhverver sig viden om og forståelse af familiens stilling og vilkår i samfundet,
- 2) at den studerende erhverver sig viden om samfundets opbygning og funktion,
- 3) at den studerende erhverver sig et alsidigt kendskab til social- og uddannelsespolitikken i aktuel og historisk sammenhæng og viden om det gældende lovmæssige grundlag, således at den studerende kan følge med i udviklingen i lovgivning og andre bestemmelser inden for ansættelsesområdet, og
- 4) at den studerende erhverver sig viden om sit ansvar og kendskab til arbejdsmetoder inden for den sociale sektor, skolesektoren samt visse dele af sundhedssektoren, således at der opnås et teoretisk og praktisk grundlag for at udføre forebyggende arbejde i pædagogisk sammenhæng og for at kunne vejlede med hensyn til hjælpeforanstaltninger.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Familieformer. Familiens funktion og aktuelle problemer, herunder kønsrollernes betydning i sociale og uddannelsesmæssige sammenhænge. Lovgivning om familien, især vedrørende børn og unges retlige

august 1986.

alsamfundet,
ng, herunder
ingelser for
ter, herunder

økonomi og
le samfunds-
stitutioner og
børn og un-

old i forbin-
cling i et fæl-
udførelse af
de med vægt

le iagttagelse
skellige meto-
dagogisk ar-

ver i forhold

sig viden om
ling og vilkår

sig viden om
ktion,
sig et alsidigt
lannelsespoli-
sammenhæng
e lovmæssige
uderende kan
lovgivning og
r ansættelses-

sig viden om
rbejdsmetoder
r, skolesekt-
hedssektoren,
etisk og prak-
forebyggende
nhæng og for
yn til hjælpe-

nkktion og ak-
kønsrollernes
nnelsesmæssig-
ng om famili-
; unges retlige

stilling, belyst aktuelt og historisk. Sammenhænge mellem familie og samfund.

- 2) Samfundets opbygning og funktion, herunder opgavefordeling mellem stat, amt og kommune på det sociale område samt skole- og fritidsområdet. De kulturelle institutioners funktion i forhold til børn og unge.
- 3) Den socialpolitiske udvikling i Danmark. Uddannelses- og arbejdsmarkedsforhold belyst alsidigt i forhold til barnet og den unge og til pædagogen selv. Generelle tilbud til familier med børn og unge inden for social-, sundheds-, skole- og fritidssektoren. Udviklingstendenser indenfor ansættelsesområdet. Hjelpeforanstaltninger over for familier med børn og unge inden for det sociale sikrings- og bistandssystem. Børne- og ungdomskriminalitet, rusgifte og afvigende adfærd i børne- og ungdomskulturer.
- 4) Oplysnings-, underretnings- og tavshedspligt, belyst juridisk og etisk. Pædagogens samarbejdsmuligheder i forholdet mellem familien, institutionen/skolen og myndighederne.

Socialmedicin

§ 39. Målet er,

- 1) at den studerende erhverver sig viden om og indsigt i sammenhænge mellem levevilkår og sundhed og sygdom,
- 2) at den studerende erhverver sig viden om og indsigt i faktorer af betydning for såvel børns og unges som egen sundhed og sygdom og får kendskab til sundhedssektorens opbygning og funktion,
- 3) at den studerende kan anvende sin viden og indsigt til at udføre et generelt sundhedsfremmende og forebyggende arbejde blandt børn og unge, herunder også børn og unge med særlige behov, og til at deltage i et samarbejde med andre faggrupper, og
- 4) at den studerende erhverver sig viden om og indsigt i sit faglige ansvar vedrørende børns og unges sundhed og sygdom, kan formidle sin viden herom og kan deltage i udviklingen inden for det socialmedicinske område.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Generelle forhold, omfattende

- samfundsudvikling og sundhed/sygdom, herunder historiske og samfunds- betingede ændringer af sundhedstilstanden/sygdomsbilledet, og
- forskellige opfattelser af sundhed og sygdom.

- 2) Udvikling og opvækst, omfattende
 - børns og unges fysiologiske udvikling, herunder graviditetens og fødsels betydning, og
 - miljøets betydning for børns og unges opvækst herunder bolig- og institutionsmiljø, trafik og økologi.

- 3) Børns og unges sygdomme, omfattende
 - somatiske og psykosomatiske sygdomme, symptomer og følgevirkninger i forbindelse med vold og omsorgssvigt, og
 - observation og beskrivelse af sygdoms- symptomer og af børn og unge med særlige behov med henblik på at vurdere, hvornår andre faggrupper skal involveres.

- 4) Sundhedspædagogik, omfattende
 - sammenhænge mellem daglig levevis og sundhed/sygdom (ernæring, personlig pleje, misbrug, sexualhygiejne m.v.), og
 - praktiske sundhedspædagogiske færdigheder, herunder forebyggelse af børneulykker.

- 5) Sundhedssektoren, herunder
 - samfundets sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende foranstaltninger for børn og unge, og
 - sundhedspolitik og sundhedssektorens organisering og funktion med særligt henblik på samarbejdet med forskellige faggrupper i sundhedssektoren og i daginstitutioner m.v.

Talelære og stemmepleje (logopædi)

§ 40. Målet er,

- 1) at den studerende lærer at bruge sprog og tale godt og varieret,
- 2) at den studerende erhverver sig viden om sprogbrug, tale- og stemmefunktion, og
- 3) at den studerende erhverver sig viden om børns og unges sprog, sprogudvikling og sprogfunktioner, herunder sprog- og talefejl, deres årsag og betydning, med henblik på at fremme børnenes og de unges sproglige udvikling.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Vurdering af den studerendes stemme og i forbindelse hermed eventuelt taleundervisning eller stemmetræning, jfr. § 15, stk. 4.
- 2) Sproglyddannelse, artikulation, stemmefysiologi og akustik.
- 3) Forskellige sprogformer og deres forudsætninger.
- 4) Den studerendes sprogbrug, herunder formulering, oplæsning og fortælling. Kommunikationsøvelser.
- 5) Sprogudvikling og sprogtilegnelse, herunder begrebs- og symboldannelse.
- 6) Fejlfunktioner, herunder tale-høreproblemer og specialpædagogik med henblik på samarbejde med eventuelle behandlere.
- 7) Observation, vurdering og forbedring af børns sprog. Testmateriale og sprogstimulering.

Musik – bevægelsesfag – drama – værkstedsarbejde (herunder formning og kunstforståelse)

§ 41. Målet er;

- 1) at den studerende erhverver sig sans for og viden om de skabende fags grundlæggende begreber, arbejdsområder og metoder samt baggrund for at bruge dette i det pædagogiske arbejde,
- 2) at den studerende oplever og erkender legens og de kreative aktiviteters betydning for egen og børns og unges åndelige, legemlige og sociale udvikling,
- 3) at den studerende bliver i stand til at vurdere og argumentere for den kreative virksomheds betydning i en historisk, kulturel og samfundsmæssig sammenhæng og for omgivelsernes betydning for børns, unges og voksnes udvikling, og
- 4) at den studerende selvstændigt og i samarbejde med andre erhverver sig praktisk og teoretisk grundlag for at kunne udvælge, tilrettelægge og udføre skabende, eksperimenterende og andre færdighedsudviklende aktiviteter i overensstemmelse med børns og unges behov og interesser.

Stk. 2. Indholdet er:

A. Musik

- 1) Musikalske færdigheder:

- Tilegnelse af et sangrepertoire af alsidig karakter. Produktion af sange. Sangstemmens brug.
- Musik, leg og bevægelse. Tilegnelse af legesange, sanglege, folkedanse og an-

den form for bevægelsesudfoldelse sammen med musik.

- Elementær musiklære, musikkens begreber og terminologi. Undervisning i instrumentalspil. Kendskab til spil på rytmeinstrumenter og andre instrumenter.
 - Sammenspil på grundlag af andres og egne kompositioner og arrangementer.
 - Improvisation med vokale, instrumentale og motoriske virkemidler. Lydformning. Brug af noder, becifring og andre notationsformer.
- 2) Musikpædagogik:
 - Børns og unges musikalske udvikling og dennes sammenhæng med den almene udvikling.
 - Den spontane musikalske aktivitet.
 - Orientering om retninger og systemer inden for musikpædagogikken i skolen og institutioner, og sammenhængen med den almene pædagogik.
 - Didaktiske overvejelser om, hvordan musikalsk aktivitet kan indgå i en helhedsorienteret pædagogik.

- 3) Musikorientering:

- Kendskab til den musik, der omgiver børn og unge, og til den påvirkning, der foregår såvel gennem den levende musik som gennem massemediernes musikudbud.
- Forskellige klassiske og nutidige musikformers æstetiske, historiske, etniske og samfundsmæssige funktion og betydning.

B. Bevægelsesfag

- 1) Bevægelse og bevægelseslære:

- Kollektiv og individuel bevægelsesudformning såvel improviseret som efter forbillede, herunder ekspressive aktiviteter med musik, dramatisering og dans.
- Indendørs og udendørs løbe-, springe-, kaste- og balancelege, forskellige former for mindre og større boldspil og andre lege.
- Teoretisk og praktisk arbejde med kroppens helhedsfunktion og -bevægelser, herunder hensigtsmæssige arbejdsstillinger og bevægelser set i et sundhedspædagogisk perspektiv.

- 2) Bevægelsespædagogik:

- Kendskab til bevægelsesmiljøets betydning for børns og unges udvikling og

sesudfoldelse

usikkens be-
dervisning i
b til spil på
te instrumen-

af andres og
angementer.
e, instrumen-
midler. Lyd-
becifring og

ke udvikling
med den al-

aktivitet.
og systemer
ken i skolen
menhængen
k.
m, hvordan
lgå i en hel-

der omgiver
påvirkning,
den levende
smedierne

utidige mu-
siske, etniske
tion og be-

evægelsesud-
et som efter
ssive aktivi-
tisering og

re-, springe-,
skellige for-
boldspil og

arbejde med
og -bevægel-
lige arbejds-
t i et sund-

ljøets betyd-
dvikling og

aktivitet, både indendørs og udendørs,
og færdighed i pædagogisk anvendelse
af bevægelsesøvelser og -lege.

- Øvelser i iagttagelse af børns og unges motorik, indsigt i den normale holdnings- og bevægelsesudvikling og farerne for fejludvikling.
 - Praktisk og teoretisk kendskab til den motoriske udvikling og bevægelsernes hensigtsmæssighed og deres sammenhæng med den fysiske, sociale og psykiske funktion og udvikling, herunder kønsroller og identitet.
 - Færdighed i at vurdere sikkerhedsmæssige aspekter og forholdet mellem sikkerhed og kropslige udfordringer.
- 3) Bevægelsesorientering:
- Kendskab til idrættens muligheder. Færdigheder i pædagogisk anvendelse af forskellige indendørs og udendørs former for idræt sammen med børn og unge.
 - Orientering om forskellige systemer inden for bevægelsesaktiviteternes historiske, kulturelle og samfundsmæssige udvikling og sammenhænge.

For fritidspædagogstuderende:

- 4) Svømning m.v.:
- Kendskab til og færdigheder i svømning, livredning og andre aktiviteter i vand med henblik på at kunne udvikle børns og unges færdigheder i og fortrolighed med vand.

C. Drama

- 1) Forskellige dramatiske udtryksformer i praksis og teori, herunder leg, kropssprog og stemmebrug.

Forskellige former for improvisationer og teater, rollespil, dukkespil og debatspil, deres faglige grundlag og anvendelsesmuligheder.

Individuelle og kollektive udtryksformer samt præsentation af et varieret udbud af tekniske hjælpemidler.

Dramatiske aktiviteter i relation til almen livsforhold.

- 2) Sammenhængen mellem drama og børns og unges identitetsdannelse samt betydningen af leg og dramatiske aktiviteter i sammenhæng med den almene udvikling.

Øvelser i at tilrettelægge, gennemføre og vurdere dramatisk virksomhed for og med børn og unge.

L.T.A. 234

Didaktiske overvejelser over, hvordan drama kan indgå i en helhedsorienteret pædagogik.

Forskellige dramapædagogiske opfattelser.

- 3) Betydningen af drama i historiske, kulturelle og samfundsmæssige sammenhænge.

D. Værkstedsarbejde

- 1) Arbejde med billedfremstilling i flade og rum i varierede teknikker samt fremstilling af didaktisk materiale, redskaber, brugs- og beklædningsgenstande og mad.

Eksperimenteren og leg med lyd, lys, vand, luft og mekanik (for fritidspædagogstuderende bl.a. motorer).

Hertil anvendes varierede materialer, såsom maling og farver, papirvarer, ler, sten, kunststoffer, tekstil, læder, træ, metal, fødevarer og naturprodukter.

Forskellige teorier om begreberne fantasi og kreativitet, leg og arbejde samt om børns tegneudvikling.

Billedkunst og billedsprog analyseret i samfundsmæssig og historisk belysning.

Træk af de produktive håndværks og kunsthåndværkets udvikling.

Faget i etnografisk, historisk og samfundsmæssig sammenhæng, herunder design og formgivning.

- 2) Værkstedslære. Værkstedssindretning og aktivitetsmuligheder, såvel inde som ude.

Materialekendskab og -indkøb.

Vedligehold af værksteder og inventar.

Kendskab til regelsæt vedrørende sikkerhed.

- 3) Værkstedsdidaktik og -metodik. Analyse og drøftelse af samspillet mellem emne, arbejdsform, materialer og teknikker.

Overvejelser om de samfundsmæssige, kulturelle og naturgivne betingelsers indflydelse på valg af aktiviteter med børn og unge.

Naturfag

§ 42. Målet er:

- 1) at den studerende erhverver sig viden om og forståelse for den levende natur og det omgivende miljø samt de processer, der

indgår i samspillet mellem mennesker og natur,

- 2) at den studerende opnår indsigt og færdigheder i at tilrettelægge og understøtte aktiviteter, der bygger på børns og unges nysgerrighed og imødekommer deres behov for oplevelse og forklaring om naturen, og
- 3) at den studerende opnår færdigheder i at anvende og vurdere naturfaglige arbejdsmetoder.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Naturkendskab og økologi:
 - Naturens kredsløb og balance, herunder kendskab til en række udvalgte miljøer (sø, å, skov, strand, hav, by m.v.).
 - Eksempler på planter og dyrs tilpasning til omgivelserne i disse miljøer (økologiske og adfærdsbiologiske).
 - Fysisk-kemiske forhold i miljøet, herunder de klimatiske forhold, jordbundsforhold m.v. og deres betydning for miljøet.
 - Menneskets samspil med naturen, herunder naturgivne og kulturskabte faktorerers sammenhæng og betydning for samfundet.
 - Anvendelse af naturens materialer samt formidling af viden om naturen, naturforvaltning og naturbevarelse.
- 2) Naturfaglige arbejdsmetoder og hjælpemidler:
 - Ekskursioner, herunder indsamling og bearbejdning af levende organismer og undersøgelser af fysisk-kemiske forhold.
 - Eksperimentel virksomhed med naturelementer, herunder egenskaber ved og eksperimenter med fysisk-kemiske elementer (luft, væsker, varme, el, magnetisme, lyd, lys, m.v.).
 - Eksperimentel virksomhed med tal, former og beliggenhed.
- 3) Tilrettelæggelse af miljøet i daginstitutioner og skoler:
 - Pasning og etiske regler i forbindelse med dyrehold.
 - Spiring og dyrkning af planter, herunder stueplanter, frø fra naturen m.v.
 - Indretning af køkkenhave.
 - Etablering af samlinger med materialer fra naturen (pressede blomster og bla-

de, sten, forsteninger, muslinger, dyrebehandlet materiale m.v.).

- Kendskab til og vurdering af børnebøger og håndbøger om natur, teknik og miljø.

Dansk

§ 43. Målet er,

- 1) at den studerende kan opleve, forstå, vurdere og anvende sproglige og digteriske udtryksformer, at de udvikler sans for værdier og kvalitet samt færdighed i fortællekunst,
- 2) at den studerende erhverver sig mundtlige og skriftlige færdigheder i at udtrykke sig nuanceret, præcist og forståeligt, og
- 3) at den studerende erhverver sig indsigt i børns og unges brug af sprog og andre kulturelle udtryk og opnår færdighed i at anvende denne indsigt sammen med børn og unge i forskellige pædagogiske sammenhænge.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Dansk sprog:
 - Børns og unges sprogbrug og deres sproglige og æstetiske udvikling.
 - Mundtlige og skriftlige færdigheder af betydning for det praktisk-pædagogiske arbejde og for samarbejdet med kolleger, forældre og andre faggrupper, herunder professionelt prægede samtaler og møder.
 - Danskundervisning i de første skoleår.
- 2) Litteratur:
 - Børne- og ungdomslitteratur, dens historie, dens forskellige typer, dens anvendelse, og dens kulturelle og pædagogiske betydning.
 - Børns og unges digteriske udtryk, rim og remser, fortællinger, sange m.v.
 - Litteratur for voksne med hovedvægt på kvalitetslitteratur.
- 3) Lyd- og billedmedier:
 - Lyd- og billedmedier for børn og unge, de enkelte typers historie og udbredelse, deres sociale og kulturelle betydning og deres anvendelse i arbejdet med børn og unge.
 - Børns og unges lyd- og billedmæssige udtryk, tegneserier, film, hørespil m.v.
 - Medieprodukter for voksne.
- 4) Børne- og ungdomskultur:

slinger, dyre-
 ig af børne-
 natur, teknik

, forstå, vur-
 og digteriske
 ler sans for
 dighed i for-
 sig mundtlige
 udtrykke sig
 igt, og
 sig indsigt i
 og og andre
 ærdighed i at
 en med børn
 gogiske sam-

ug og deres
 ikling.
 ærdigheder af
 sk-pædagogi-
 arbejdet med
 e faggrupper,
 ægede samta-

ørste skoleår.

atur, dens hi-
 per, dens an-
 lle og pæda-

e udtryk, rim
 nge m.v.
 d hovedvægt

børn og unge,
 og udbredel-
 surelle betyd-
 se i arbejdet

billedmæssige
 ørespil m.v.
 e.

- Børne- og ungdomskulturens forudsætninger, indhold og betydning.
- Øvelser i oplæsning og fortællekunst.
- Formidling af børne- og ungdomskulturens forskellige andre former, herunder fremstilling af sprogligt materiale, digteriske tekster og lyd- og billedudtryk.

Praktikundervisning

§ 44. Målet er,

- 1) at den studerende erhverver sig alsidige erfaringer om dagligdagen i institutioner, skoler m.v.
- 2) at den studerende erhverver sig forståelse af børns og unges stilling i samspillet med familie og samfund og af den professionelle pædagogs opgaver i denne sammenhæng, og
- 3) at den studerende på grundlag af en personlig, begrundet stillingtagen og faglige forudsætninger fra seminariets undervisning bliver i stand til at udføre pædagogisk arbejde med børn og unge i institutioner og i andre opdragelsesmæssige, sociale og kulturelle sammenhænge.

Stk. 2. Indholdet er:

Iagttagelse og analyse af andres og eget arbejde med børn og unge og drøftelse af pædagogiske situationer.

Planlægning, gennemførelse og vurdering af praktisk-pædagogiske opgaver.

Anvendelse af faglig viden i pædagogisk arbejde.

Øvelser i praktiske færdigheder i forbindelse med pædagogisk arbejde, supplering af kendskab til metoder og materialer.

Metoder til iagttagelse og beskrivelse af børns og unges adfærd og aktiviteter.

Deltagelse i institutioners konferencer og møder.

Orientering om institutioners opbygning, administrative forhold og samfundsmæssige placering og funktion.

Stk. 3. Praktikundervisningen omfatter:

- 1) *Øvelsespraktik*: Der etableres vekselvirkning mellem teori- og praktikperioder. Den studerende samler erfaring til videre bearbejdelse i uddannelsens andre fag, ligesom den studerende i videst muligt omfang anvender sin erhvervede viden og

færdigheder fra samtlige fag i arbejdet med børn og unge.

- 2) *Specialepraktik*: Den studerende arbejder med det valgte emne i en pædagogisk praksis.

Stk. 4. Seminariets praktikleder fører tilsyn med den studerendes praktikundervisning ved besøg på praktikstedet mindst én gang i hver periode.

Studiemetodik (kursus)

§ 45. Målet er,

at den studerende erhverver sig kendskab til studiemetodiske forhold af særlig betydning for uddannelsens formål og indhold.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Sammenhæng mellem studieopgaver og studiemæssige fremgangsmåder.
- 2) Valg af arbejdsmetoder under hensyntagen til den enkelte studerendes forudsætninger, til de studerendes indbyrdes samarbejde og til uddannelsens fag.
- 3) Metoder, som giver den studerende forudsætninger for at deltage i planlægningen og vurderingen af sit eget uddannelsesforløb.

Førstehjælp (kursus)

§ 46. Målet er,

- 1) at den studerende kender og kan tage de nødvendige forholdsregler i akutte nødsituationer med børn og unge, og
- 2) at den studerende erhverver sig viden om og færdigheder i hensigtsmæssig behandling af fysiske skader.

Stk. 2. Indholdet er:

- Undersøgelse og bedømmelse af tilskadekomne.
- Tilkaldelse af hjælp. Lejring af forulykkede. Genoplivningsmetoder.
- Behandling eller foreløbig behandling af chok, blødning, kvælning, drukning, forbrændinger, ætsninger, forgiftninger, el-ulykker, forfrysninger, hedeslag, solstik, læsioner og brud, stik og bid, fremmedlegemer, hjernerystelse og feberkrampe.

Specialpædagogik (kursus)

§ 47. Målet er,

- 1) at den studerende erhverver sig viden, indsigt og færdigheder som grundlag for at udføre pædagogisk arbejde blandt børn og unge med funktionsvanskeligheder.
- 2) at den studerende bliver i stand til at deltage i et behandlingsmæssigt samarbejde om disse børn og unge, og
- 3) at den studerende bliver i stand til at forebygge, at funktionsvanskeligheder opstår.

Stk. 2. Indholdet er:

- 1) Normalitetsbegrebet og afvigerbehandling i historisk, kulturel og samfundsmæssig belysning. Normalpædagogik i forhold til specialpædagogik.
- 2) Den aktuelle lovgivning og andre regelsæt vedrørende børn og unge med funktionsvanskeligheder.
- 3) Organisationen af den specialpædagogiske indsats, herunder hjælpemidler, institutionstyper og -indretning, samt problemer vedrørende visitation, integration og segregation.
- 4) Identitetsudvikling hos børn og unge med funktionsvanskeligheder. Afvigerrolle, behandlerrolle og institutionspsykologi.
- 5) Det kliniske billede af forskellige former for fysiske og psykiske lidelser med særligt henblik på tidlig opsporing og forebyggende indsats.
- 6) Iagttagelse og observation, analyse og beskrivelse af funktionsvanskeligheder.
- 7) Planlægning og udførelse af specialpædagogisk arbejde ud fra en helhedsvurdering af barnets, den unges og familiens situation. Samarbejdet med skolepsykologisk kontor, andre behandlere og specialpædagoger. Samarbejde med forældre, søskende og andre pårørende. Principper for specialpædagogisk arbejde, herunder mindsteindgrebsprincip, nærhedsprincip, integrationsprincip.

Stk. 3. Kurset tilrettelægges med særligt henblik på børnehave- og fritidspædagogens opgaver og muligheder i den samlede indsats over for funktionshæmmede børn og unge og deres familier.

Stk. 4. Seminariet udarbejder for hver årgang en plan for kurset. Kurset afvikles over en periode, som ikke er kortere end 2 måneder. Koordinering af undervisningen varetages af hovedlæreren, jfr. § 14, stk. 3.

Stk. 5. I forbindelse med kurset udarbejder de studerende individuelt eller gruppevis en

skriftlig opgave, hvis emne er godkendt eller udformet af seminariet. Hovedlæreren vurderer opgaven i samråd med kursets øvrige faglærere og afgiver standpunktsudtalelse, jfr. § 25, stk. 1. Bedømmelsen er individuel.

Stk. 6. Direktoratet kan fastsætte nærmere regler om kurset.

Kapitel 8

Frivillig undervisning

§ 48. Seminariet kan tilbyde studerende fri kursus- og studiekredsundervisning og kan afholde fælles kulturelle arrangementer.

Stk. 2. Planen for den frie kursus- og studiekredsundervisning forelægges direktoratet til godkendelse.

Stk. 3. Direktoratet kan fastsætte nærmere regler om timetal, holdstørrelser m.v. for den frie kursus- og studiekredsundervisning.

Kapitel 9

Forsøgsordninger m.v.

Undervisningsvejledning

§ 49. Direktoratet kan efter forhandling med uddannelsesrådet tillade midlertidige afvigelser fra nærmere anførte bestemmelser i bekendtgørelsen som led i pædagogiske forsøg. Sådan tilladelse kan kun gives på grundlag af en samlet forsøgsplan, som behandles i lærerrådet og anbefales af seminariets fællesudvalg, og hvori forsøgets formål og forventede varighed anføres. Der indsendes beretning til direktoratet over forsøgene.

Stk. 2. Direktoratet kan tillade sådanne mindre afvigelser fra bestemmelserne i kapitel 2 og 3, som indgår som led i pædagogisk udviklingsarbejde, og som er behandlet i lærerrådet og anbefalet af seminariets fællesudvalg.

§ 50. Direktoratet forestår udsendelse og ajourføring af en undervisningsvejledning for seminarierne.

Kapitel 10

Klage

§ 51. Klager over rektors afgørelser efter denne bekendtgørelse indsendes til undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarier m.v., gennem rektor. Klager over førsteårsafgørelsesudvalgets afgørelser

godkendt eller
æreren vurde-
ets øvrige fag-
dtalelse, jfr. §
viduel.
ætte nærmere

g
de studerende
dervisning og
tangementer.
ursus- og stu-
s direktoratet

ætte nærmere
r m.v. for den
visning.

v.
ing

r forhandling
midlertidige
bestemmelser
dagogiske for-
ives på grund-
m behandles i
nariets fælles-
rål og forven-
dsendes beret-
ene.
llade sådanne
elserne i kapi-
i pædagogisk
ehandlet i læ-
riets fællesud-

udsendelse og
vejledning for

fgørelser efter
s til undervis-
or folkeskolen
ektor. Klager
ets afgørelser

efter § 6, stk. 4 eller 5, indsendes ligeledes til
direktoratet.

Stk. 2. Fristen for klager er 4 uger fra den
dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Stk. 3. Direktoratet kan bestemme, at kla-
gen har opsættende virkning.

Stk. 4. Direktoratets afgørelser efter denne
bekendtgørelse, bortset fra afgørelser om læ-
rernes tjenstlige forpligtelser, kan ikke ind-
bringes for højere administrativ myndighed.

Kapitel 11

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 52. Bekendtgørelsen har virkning fra
undervisningsåret 1986-87 for studerende i 1.

uddannelsesår, fra undervisningsåret 1987-88
for studerende i 2. uddannelsesår og fra un-
dervisningsåret 1988-89 for studerende i 3.
uddannelsesår. Studerende i 1. uddannelsesår
gennemfører dog 1 uges observationspraktik
i undervisningsåret 1986-87. Bestemmelserne
om tilvalg, jfr. § 8, stk. 1, og § 17, anvendes
tillige for studerende i 2. uddannelsesår i
1986-87 og i 3. uddannelsesår i 1987-88, så-
ledes at det samlede tilvalgstimetal udgør 130
timer. Bestemmelserne om specialet, jfr. §§
12 og 18, anvendes tillige for studerende i 3.
uddannelsesår i undervisningsåret 1987-88.

Stk. 2. Bekendtgørelse nr. 510 af 23. sep-
tember 1975 om uddannelse af børnehave-
og fritidspædagoger ophæves, jfr. dog stk. 1.

Undervisningsministeriet, den 19. august 1986

BERTEL HAARDER

/ Ida Dybdal